विधेयक संख्या :

प्रदेश दूग्ध विकास बोर्डको स्थापना र व्यवस्थापन गर्न बनेको विधेयक

प्रदेश सभा सचिवालय
गण्डकी प्रदेश, पोखरा

प्रदेश दूग्ध विकास बोर्डको स्थापना र व्यवस्थापन गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना: सार्वजनिक, निजी, सहकारी साझेदारीमा उन्नत जातका पशुपालनबाट दूध उत्पादन, प्रशोधन, बजारीकरण एवं रोजगारी सिर्जना गरी आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न सार्वजनिक, निजी, सहकारी क्षेत्रका बीच समन्वय र सहजीकरणको लागि दूग्ध विकास बोर्डको स्थापना र व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

गण्डकी प्रदेशको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः**-(१) यस ऐनको नाम **"प्रदेश दूग्ध विकास बोर्ड ऐन, २०७५"** रहेको छ ।

(२) यो ऐन गण्डकी प्रदेश भर लागू हुनेछ ।

(३) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषाः**- विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,–

(क) "बोर्ड" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको प्रदेश दूग्ध विकास बोर्ड सम्झनु पर्छ ।

(ख) "समिति" भन्नाले दफा ७ बमोजिम गठन भएको कार्यकारी समिति सम्झनु पर्छ ।

(ग) "अध्यक्ष" भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(घ) "उपाध्यक्ष" भन्नाले दफा १४ वमोजिमको उपाध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "कार्यकारी प्रमुख" भन्नाले दफा १५ बमोजिमको कार्यकारी प्रमुख सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "सदस्य" भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा सदस्य-सचिव समेतलाई जनाउनेछ ।

(च) "मन्त्रालय" भन्नाले भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

(ज) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन र यस अन्तर्गत बनेको नियम र विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

३. **बोर्डको स्थापनाः**-(१) गण्डकी प्रदेशमा एक दूग्ध विकास बोर्डको स्थापना हुनेछ ।

(२) बोर्डको कार्यालय पोखरामा रहनेछ ।

४. **बोर्ड संगठित संस्था हुनेः**- (१) बोर्ड अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ।

(२) बोर्डको काम कारवाहीका लागि आफ्नो छुट्टै छाप हुनेछ ।

(३) बोर्डले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचविखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(४) बोर्डले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस, उजुर गर्न र बोर्ड उपर पनि सोही नामबाट नालिस, उजुर लाग्न सक्नेछ ।

५. <u>बोर्डको उद्देश्यः</u>- बोर्डको उद्देश्य देहाय वमोजिम हुनेछः

(क) प्रदेशमा उन्नतस्तरका दूधालु पशुपालन गर्न उपर्युक्त नीति तर्जुमा गरी प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,

(ख) दूग्ध उद्योगको विकास गर्ने, गराउने,

(ग) दूध उत्पादन तथा प्रशोधन, आपूर्ति तथा बजारीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निकायहरुवीच आवश्यक समन्वय गर्ने, र

(घ) दूग्ध व्यवसाय सम्बन्धी नीति निर्माण र तत्सम्बन्धी विकास योजना तर्जुमाको लागि प्रदेश सरकारलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने।

६. <u>बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकारः</u>- बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछः

(क) दूग्ध क्षेत्रको व्यवसायिक मूल्य शृंखलाको पहिचान गरी त्यसको आधारमा पशुपालन व्यवसायलाई एकिकृत रुपमा अघि बढाई व्यवसायिक फार्म एवं दक्ष पशुपालकको संख्या बृद्धि गर्ने।

(ख) साना, मझौला तथा ठूला दूग्धजन्य उद्योगको स्थापना, सुधार, प्रवर्द्धन तथा संरक्षणका लागि सार्वजनिक, निजी तथा सहकारी क्षेत्र बीच समन्वय गर्ने गराउने ।

(ग) सार्वजनिक, निजी तथा सहकारी दूग्ध उद्योगहरुलाई बोर्डमा सूचिकृत गर्ने।

(घ) दूग्ध पदार्थको उत्पादन बृद्धि र दूग्ध उद्योगका लागि आवश्यक स्वदेशी तथा विदेशी सहायता, अनुदान तथा ऋणको व्यवस्था तथा परिचालन गर्ने, गराउने।

(ङ) दूग्धजन्य पशुपालन र दूग्ध व्यवसायमा संलग्न उत्पादक तथा उपभोक्ताहरुको हितको लागि प्रदेश सरकारलाई आवश्यक सुझाव दिने।

(च) पशुपालन, दूग्ध व्यवसाय सम्बन्धी संचालित कार्यक्रमहरुको अनुगमन, नियमन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गर्ने, गराउने।

(छ) कच्चा दूध प्रशोधन गरी बजारमा आपूर्ति भएका दूग्ध तथा दूग्धजन्य पदार्थहरुको गुणस्तर अनुगमन, नियन्त्रण, नियमन, मूल्याङ्कन गर्ने गराउने ।

(ज) दूध तथा दूग्ध पदार्थहरुको उपभोग गर्ने बानी बसाल्न अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउने।

(झ) उन्नत जातका दुधालु पशु खरिद गर्ने कृषकहरुलाई सरल रुपमा सहुलियत ऋण उपलब्ध गराउन बैंकहरुलाई उत्प्रेरित गर्ने, गराउने।

(ञ) दूग्ध क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक प्राविधिक जनशक्तिको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न पशु चिकित्साशास्त्र अध्ययन गर्नको लागि आवश्यकता अनुसार स्वदेश तथा विदेशमा छात्रबृत्तिको सिफारिस गर्ने ।

(ट) दूग्धजन्य उद्योगका लागि पालिएका पशुबाट प्राप्त हुने सह-उत्पादन सम्बन्धी उद्योगको विकास र विस्तार गर्न समन्वय गर्ने।

(ठ) दूध तथा दूग्धजन्य पदार्थको मूल्य नर्धारण सम्बन्धमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने ।

(ड) दूग्धजन्य उद्योगका लागि पालिएका पशुहरूको व्यवस्थापन सम्बन्धमा आवश्यक कार्यविधि बनाई लाग गर्ने ।

७. <u>कार्यकारी समितिको गठनः</u>- (१) बोर्डको कार्य संचालनको निमित्त देहाय बमोजिमको एउटा कार्यकारी समिति रहने छ ।

(क)	माननीय मन्त्री, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	-अध्यक्ष
(ख)	बोर्डको उपाध्यक्ष	-उपाध्यक्ष
(ग)	सचिव, मन्त्रालय	-सदस्य
(घ)	प्रदेश संयोजक वा प्रतिनिधि, उद्योग बाणिज्य महासंघका	-सदस्य
(ङ)	प्रतिनिधि (उपसचिवस्तर), आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	-सदस्य
(च)	प्रतिनिधि (उपसचिवस्तर), आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	-सदस्य
(छ)	प्रतिनिधि (उपसचिवस्तर), उद्योग, पर्यटन,बन तथा वातावरण मन्त्रालय	-सदस्य
(ज)	प्रदेश संयोजक वा प्रतिनिधि, दूग्ध सहकारी संघ	-सदस्य
(झ)	प्रदेश संयोजक वा प्रतिनिधि, डेरी फार्म र संघ	-सदस्य
(ञ)	प्रदेश संयोजक वा प्रतिनिधि, नेपाल डेरी एसोसिएसन	-सदस्य
(ट)	सार्वजनिक-निजी साझेदारीमा संचालित दूध उत्पादकफर्मका संचालक मध्येबाट मन्त्रालयले तोकेको एकजना	-सदस्य
(ठ)	पेशागत वा विषय विशेषज्ञबाट मन्त्रालयले तोकेको एकजना	-सदस्य
(ड)	कार्यकारी प्रमुख, बोर्ड	सदस्य-सचिव

(२) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी समितिका सदस्यहरुमा आवश्यक थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (ट) र (ठ) बमोजिमका सदस्यहरुको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ र निजहरु पुनः नियुक्ति हुन सक्नेछन् ।

८. **<u>समितिको बैठकः</u>**-(१) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ।

(२) समितिको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तिमा पचास प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ।

(३) समितिको निर्णय सदस्य-सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ।

(४) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

९. **<u>समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः</u>**- यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम र विनियमको अधीनमा रही बोर्डले गर्नुपर्ने सम्पूर्ण काम कारवाही गर्नु, अधिकारको प्रयोग तथा कर्तव्यको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ।

१०. **<u>उपसमिति गठन गर्न सक्ने :-</u>** (१) समितिले आफ्नो कार्यसञ्चालनको लागि आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपसमितिको काम, कर्तव्य, अधिकार, कार्यक्षेत्र तथा कार्यविधि समितिले तोके बमोजिम हुनेछ।

११. **<u>बोर्डको कोषः</u>**-(१) बोर्डको एउटा छुट्टै कोष हुनेछ।

(२) बोर्डको कोषमा देहायका रकमहरु रहने छन्:

(क) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ख) कुनै विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम,

(ग) दूग्ध उद्योग सम्बन्धी अनुसन्धान कार्य वा परामर्श सेवा उपलव्ध गरे गराए वापत प्राप्त हुने रकम, र

(घ) अन्य श्रोतबाट प्राप्त रकम।

(३) विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुबाट अनुदान वा ऋण लिंदा प्रदेश सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

(४) बोर्डलाई प्राप्त हुने सबै रकम प्रदेशभित्रको कुनै बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ।

(५) बोर्डद्वारा गर्नु पर्ने सबै खर्चहरु उपदफा (१) बमोजिमको कोषबाट ब्यहोरिनेछ।

(६) बोर्डले आफ्नो कोषबाट दूग्ध उद्योग, दूग्धजन्य पशुपालन फार्म, सहकारी फार्म र सार्वजनिक, निजी, साझेदारी फार्म, दूग्ध उद्योगलाई सुलभ ऋण र अनुदान दिन सक्नेछ।

(७) दूग्ध विकास कोषको संचालन तोकिए वमोजिम हुनेछ।

१२. **लेखा र लेखापरीक्षण**:- (१) बोर्डको आय-व्ययको लेखा प्रदेश सरकारले अपनाएको लेखा प्रणाली बमोजिम राखिनेछ।

(२) बोर्डको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षक वा महालेखापरीक्षकबाट अनुमति प्राप्त रजिष्टर्ड अडिटरबाट हुनेछ।

१३. **अधिकार प्रत्यायोजन**:- समितिले यस ऐन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये सबै वा कुनै अधिकार आवश्यकता अनुसार बोर्डको कुनै सदस्य वा अधिकृत कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

१४. **उपाध्यक्ष**:- (१) बोर्डको काममा आवश्यक समन्वय गर्न बोर्डमा एक जना उपाध्यक्ष रहनेछ ।

(२) प्रदेश सरकारले सम्वन्धित मन्त्रालयको सिफारिसमा उपाध्यक्ष नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(३) उपाध्यक्षको पदावधी चार बर्षको हुनेछ ।

(४) कृषि क्षेत्रमा कम्तिमा दश बर्ष काम गरेको वा नीति निर्माणमा कम्तीमा चार बर्षको अनुभव भएको व्यक्ति उपाध्यक्ष हुन सक्नेछ ।

(५) उपाध्यक्षको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा प्रदेश सरकारका सहायक मन्त्री सरह हुनेछ ।

१५.**कार्यकारी प्रमुख** १) बोर्डको दैनिक प्रशासन सञ्चालन र बोर्डको कार्य सम्पादन गर्न बोर्डमा एक कार्यकारी प्रमुख रहनेछ ।

(२) कार्यकारी प्रमुख बोर्डमा पूरा समय काम गर्ने प्रमुख प्रशासकीय पदाधिकारी हुनेछ र निजको पारिश्रमिक र अन्य सुविधा प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(३) देहायको योग्यता पुगेको नेपाली नागरिक कार्यकारी प्रमुख पदमा नियुक्त हुन सक्नेछ:-

(क) मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कृषि विज्ञान, अर्थशास्त्र, व्यवस्थापन, इञ्जिनियरिङ्ग वा परियोजना विश्लेषण, वाणिज्य-कानुन विषयमा कम्तीमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरी सम्बन्धित क्षेत्रमा कम्तीमा दश वर्षको अनुभव भएको,

(ख) पैंतीस वर्ष उमेर पूरा भई पचपन्न बर्ष उमेर ननाघेको ।

(४) कार्यकारी प्रमुखको नियुक्तिका लागि प्रदेश सरकारले प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयका सचिव र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयका सचिव सदस्य रहेको एक छनौट समितिको गठन गर्नेछ र त्यस्तो समितिले

प्रतिस्पर्धाको आधारमा तोकिए बमोजिमको कार्यविधि पूरा गरी कार्यकारी प्रमुखको नियुक्तिका लागि तीन जना व्यक्तिको नाम सिफारिस गर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम सिफारिस भएका व्यक्तिहरूमध्ये एक जनालाई प्रदेश सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले कार्यकारी प्रमुख पदमा नियुक्त गर्नेछ ।

(६) कार्यकारी प्रमुखको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र निज अर्को एक अवधिका लागि पुनः नियुक्त हुन सक्नेछ ।

(७) देहायको अवस्थामा कार्यकारी प्रमुखको पद रिक्त हुनेछः-

(क) निजले आफ्नो पदबाट बोर्ड समक्ष राजीनामा दिएमा,

(ख) निजको मृत्यु भएमा,

(ग) निजको कार्यसम्पादनको स्तर सन्तोषजनक नभई प्रदेश सरकारले हटाएमा,

(घ) निजको पदावधि पूरा भएमा,

(८) उपदफा (७) को खण्ड (ग) बमोजिम प्रदेश सरकारले कार्यकारी प्रमुखलाई निजको पदबाट हटाउनु अघि सफाइको उचित मौका दिनु पर्नेछ ।

१६. <u>कार्यकारी प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार</u> :- (१) यस ऐनमा लेखिएका अन्य काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त कार्यकारी प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) बोर्डको बैठकमा पेश गरिने प्रस्तावहरूको सूची तयार गर्ने,

(ख) बोर्डमा प्राप्त भएका प्रस्तावहरूको सूची तयार गरी मूल्याङ्कन सहित बोर्ड समक्ष पेश गर्ने,

(ग) बोर्डबाट भएका निर्णय तथा निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने,

(घ) बोर्ड तथा कार्यालयको वार्षिक बजेट र कार्यक्रम तयार गर्ने र स्वीकृतिका लागि बोर्ड समक्ष पेश गर्ने,

(ङ) बोर्डबाट कार्यान्वयनको लागि स्वीकृत परियोजनाहरूको कार्यान्वयनको अनुगमन, समीक्षा, मूल्याङ्कन गर्ने वा गराउने,

(२) कार्यकारी प्रमुखको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१७. <u>बोर्डको कर्मचारी</u>:- (१) बोर्डको कार्य सञ्चालनको निमित्त बोर्डले आवश्यक कर्मचारी नियुक्त गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त कर्मचारीहरुको पारिश्रमिक, सेवाको शर्त तथा सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१८. **<u>प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेः</u>**- बोर्डले आफूले गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको दुई महिनाभित्र प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

१९. **<u>निर्देशन दिन सक्नेः</u>**- प्रदेश सरकारले बोर्डलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु बोर्डको कर्तव्य हुनेछ ।

२०. **<u>प्रदेश सरकारसँग सम्पर्कः</u>**- बोर्डले प्रदेश सरकारसँग सम्पर्क राख्दा भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

२१. **<u>बोर्डको विघटनः</u>**- (१) कुनै मनासिव माफिकको कारणबाट बोर्डलाई खारेज गर्ने गरी प्रदेश सरकारले निर्णय गरेमा बोर्ड विघटन हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बोर्ड विघटन भएमा बोर्डको सबै सम्पत्ति, हक र दायित्व प्रदेश सरकारमा सर्नेछ।

२२. **<u>विनियम बनाउने अधिकारः</u>**- यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न बोर्डले प्रदेश सरकारको स्वीकृति लिई आवश्यक विनियमहरु बनाउन सक्नेछ ।

प्रदेश सभाको सम्वत् २०७५ साल साउन २१ गते बसेको बैठकले नेपालको संविधानको धारा १९९ बमोजिम यो विधेयक पारित गरेको ब्यहोरा संविधानको धारा २०१ बमोजिम प्रमाणित गर्दछु ।

नेत्रनाथ अधिकारी
सभामुख
गण्डकी प्रदेश

मिति :२०७५।०४।२४

प्रदेश सभाका सभामुखबाट प्रमाणित यो विधेयक नेपालको संविधानको धारा २०१ को उपधारा(२) बमोजिम प्रमाणीकरण गर्दछु ।

मितिः

बाबु राम कुँवर
प्रदेश प्रमुख